

> DÜBAM
DÜNYA BÜLTENİ ARAŞTIRMA MASASI

RUSYA'NIN SURIYE POLİTİKASI

DÜBAM

RUSYA'NIN SURIYE POLİTİKASI

Genel Yayın Yönetmeni
Akif Emre

Derleyen
Aynur Erdoğan

DÜBAM Yayınları
Küresel İletişim Merkezi
Barbaros Bulvarı, Balmumcu / Beşiktaş
Tel: (0212) 274 80 21 – 274 80 22
www.dunyabulteni.net

dübam

Sunuş

Ortadoğu’da iktidar değişimi başlangıçta “bahar havasında” ve büyük bir iyimserlikle karşılanmıştı. Diktatör rejimlere karşı ayaklanmak halkların en doğal hakları iken iktidar değişiminden sonra eski rejimlerin yargılanmaları da değişimin sağlıklı bir şekilde gerçekteşmesi için gerekli görünüyordu.

Suriye’de de benzer ümitlerle isyan eden halk kesimleri farklı bir tabloyla karşılaştılar. Muhalif halk tabakalarının eline silah alması kanlı bir iç savaşın da habercisi oldu. Hele uluslararası güçlerin bu kanlı savaşta kendi küresel çıkarları için taraf olmaları işleri iyice içinden çıkılmaz hale getirdi. Bu kanlı satranç oyununun en önde gelen aktörleri ABD ve Rusya. Elinizdeki dosya Rusya’nın Suriye ile ilgili konumunu ele alan yazılardan oluşmaktadır.

DÜBAM

İçindekiler

Suriye’de kimyasal silah ve Rusya’nın kararı / 27 Ağustos 2013	
Gazi Drahman	9
Suriye’ye Yönelik Muhtemel Bir Askeri Müdahalenin Hukukî Dayanakları	
/ 03 Eylül 2013	
Ahmet Hamdi Topal.....	11
Putin’i en çok ne korkutur? / 05 Ekim 2013	
Julia Ioffe	17
Üç başkentte Suriye savaşı / 26 Ekim 2013	
Marc Pierini	21
Rusya, ABD ve Suriye’deki iç savaş: Kanlı satranç / 29 Ekim 2013	
Elias Khoury	27

dübam

Suriye'de kimyasal silah ve Rusya'nın kararı

Gazi Drahman

Kimyasal saldırı Şam'ın eteklerini yakıp kavurdu. Nüfus yoğunluğunun çok olduğu, Esad ve ordusunun terör yuvası olarak gördüğü yerlerden kaçıp Şam'ın kırsalına göç edenlerin saklandığı bölgeler, kimyasal saldırıların hedefi oldular.

Kimyasal katliam rejimin ülkedeki olaylar bağlamında kasıtlı olarak, bu tarz silahların Suriye'de kullanımının artık doğal hale geldiği bir aşamada meydana geldi. Bu olay aynı zamanda uluslar arası pozisyonun akışkanlığı ve Suriye'nin dostları olarak bilinen ülkelerin devrimcilerle olan desteğin artırılması konusunda ciddi kararlar aldıkları bir dönemde gerçekleşti.

Şam Guta'da kimyasal silah kullanan rejimin Rusya'yla koordineli bir şekilde bu operasyonu gerçekleştirdiğine dair bir takım bilgiler sızdırıldı. Rusya'nın operasyonel kararlar almasındaki en büyük etken ise Amerika'nın Suriye'nin komşu ülkelerinde – özellikle Ürdün'deki- askeri pozisyonu oldu. Amerika'nın Suriye'de yaşananlar karşısında önemli bir rol oynamaya başlayacağı ihtimali, Rusya'nın Şam'daki müttefikine bir takım tavsiyelerde bulunmasına, Şam'ın, ülke üzerindeki kontrolünün değişmesinin olanaksız olduğuna ve Amerikalılara, uğraşlarının boşa çıkacağına dair bir mesaj göndermesi konusunda yönlendirmesine yol açtı.

Aslında hiçbir veri, rejimin kimyasal silah kullanması noktasında önemli bir değişim olduğuna işaret etmiyor. Bu kadar tehlikeli ve hassas bir kararın ise yalnızca bir gecede alınması makul gözüküyor. Ya da alt kademedeki askeri yetkililerin kararına da bağlı olması mümkün değil. Bu karar hiç şüphesiz, bilinçli ve koordineli bir çalışmanın sonucu alındı. Aynı şekilde Suriye rejiminin de operasyonlarına gerekçe bulmak için dayandığı ve artık ayrılmaz bir parçası olduğu Rusya hükümetiyle sürekli iletişim halinde olduğu ve kimyasal saldırının başarıyla sonuçlanmasında Kremlin ile sıcak temas halinde olduğu da biliniyor.

Öyleyse, şu an çatışma tarzının değişimsel süreci ve nereye ulaşacağı konusunda bir ölçü belirleme ve alanını tanımlama noktası üzerindeyiz. Ancak bu sefer çatışmanın taraftarları, yalnızca uluslararası yönetimin yeterli gördüğü bir açıyla hareket ediyor. Bu gibi durumlarda yapılacak değişiklikler için uygun ortamın hazırlanması gerekmektedir. Askeri güçlerden dengeli ortaklıklara ve siyasi söylemlere kadar meşru

Suriye rejiminin operasyonlarına gerekçe bulmak için dayandığı ve artık ayrılmaz bir parçası olduğu Rusya hükümetiyle sürekli iletişim halinde olduğu ve kimyasal saldırının başarıyla sonuçlanmasında Kremlin ile sıcak temas halinde olduğu da biliniyor.

çizgiler oluşturulur. Yine bu tarz değişimlerin başarıyla sonuçlanması için ise yeteri kadar zaman ve emek harcanmalıdır.

Birkaç gün önce, ABD başkanı Barak Obama'nın Vladimir Putin'i diplomatik bir dille eleştirmesi ve başkanı "sıranın en arkasında oturan sıkılmış bir öğrenci" olarak nitelendirmesi dikkat çekiciydi. Her ne kadar uluslar arası medya Obama'nın bu tavrına kısıtlı yer verse de, başkan, Rusya'nın maceracı liderinin tutumuna ve dünyanın stratejik konumunu değiştirmeye yönelik çabalarına dair bazı işaretler taşıyordu. Rusya'nın bu yaklaşımı ise dünyanın birçok yerini kasıp kavuran değişimlerin sonucunda büyük devletlerin içine düştüğü karışıklıktan faydalanma isteğinden başka bir şey değildi.

Rusya'nın ve Şam'daki temsilcisinin Suriye olaylarında büyük bir sıçrama yapmasındaki sebeplerden biri de hiç şüphesiz Suriye devrimcileri arasında Mısır krizi sonrasındaki çelişkili konumları nedeniyle ortaya çıkan belirgin bölünme. İttifakları vuran çatlak ve büyük ölçüde birbirine yabancılaştıran faktörlerin arkasındaki sebep daha çok Suriye dosyası üzerinde tahmin edilirken, taraflar arasındaki keskin ayrımlar Mısır krizinde daha net bir şekilde ortaya çıktı. Bu aslında dışardan siyasi bir fantezi veya her iki ülkeyle de alakalı olan tarafların siyasi olanaklarının veya yeteneklerinin yeterli olmadığı gerçeğine bir işaret olarak görülüyor.

Maalesef, bu gerçek Suriye sahnesine ağır bir gölge gibi düşüyor. Bazıları için ise iki ülke üzerinde uluslararası uzlaşma konusunda bir takım öngörüler doğuruyor. Suriye devrimi büyük bedeller ödüyor. Mısır ise jeostratejik konumu nedeniyle Suriye'den daha büyük bir öneme sahip. Özellikle de İslamcıların bölgedeki varlığını Beşşar Esad'dan daha tehlikeli gören veya Esad'la ilgili konuyu erteleyenlere göre çok daha hassas bir pozisyona sahip. Çünkü bu düşünce yapısına sahip insanlar için İslamcılar çok daha tehlikeli ve onların meselesi ertelenemez.

Rusya'nın önünde tarihi bir fırsat var. Bu fırsatı ona Amerika ve dünya yarattı. Moskova şu an, küresel pozisyonların çatışması ve Obama idaresinin kendisini hedeften çıkarması için Rusya hükümetine başvurması ihtimali üzerine önüne gelen bu fırsatı değerlendirmek ve Suriye olayları üzerinden tercüme yapmaya çalışıyor. Özellikle de Amerikalı siyasetçi ve askerlerin Suriye savaşına katılmama konusunda Obama'ya baskı yapmaları Rusya'nın yolunu daha da aydınlatıyor.

Dünya Bülteni için çeviren: Tuba Yıldız

Suriye'ye Yönelik Muhtemel Bir Askeri Müdahalenin Hukukî Dayanakları

Ahmet Hamdi Topal

2011 yılının başından itibaren Suriye'de devam eden iç savaşta şimdiye kadar yüz binden fazla insan hayatını kaybetti, binlerce insan yaralandı ve/ya Türkiye ve Ürdün başta olmak üzere diğer ülkelerde mülteci durumuna düştü. Suriye'de yaşananların Türkiye dâhil uluslararası toplum tarafından tepkiyle karşılandığını ve Suriye'ye yönelik askeri müdahale seçeneklerinin yer yer gündeme geldiğini görmekteyiz. Ancak Rusya ve Çin'in BM Güvenlik Konseyi'nde Suriye'yle ilgili karar tasarısını veto etmesinin ardından artan uluslararası baskıya kulak vermeyen ve uluslararası toplumun bu tablo karşısında gösterdiği ikircikli tavır karşısında daha da cesaretlenen Esad Rejimi, kimyasal silah kullanarak sivil halka yönelik katliamlarına devam ediyor. Nitekim geçtiğimiz haftalarda Şam'ın Doğu Gota ve Batı Gota bölgesinde kimyasal silah kullanmak suretiyle gerçekleştirilen saldırılar neticesinde, aralarında çok sayıda kadın ve çocuğun da bulunduğu yüzlerce sivil hayatını kaybetti.

Sivilleri hedef alan bu saldırının ardından Esad Rejimini hedef alan ABD öncülüğünde askeri bir müdahale seçeneğinin daha da sık bir şekilde dillendirilmeye başlandığı gözükmemekte. Bu bağlamda müdahalenin amaç ve kapsamına ilişkin çeşitli değerlendirmeler yapıldığı ve sivillere saldırıyı önlemeyi amaçlayan bir müdahaleden rejim değişikliğini amaçlayan bir müdahaleye farklı seçeneklerin tartışıldığı görülmektedir. Ancak bu tür bir müdahalenin uluslararası hukuk boyutu ihmal edilerek gerçekleştirilebilmesi hukuken mümkün değildir. Kuşkusuz gerçekleştirilecek bir müdahalenin ülkedeki katliamları durdurması, yeni bir savaşa ve katliamlara yol açmaması, bölgeyi yeni bir kaotik ortam içine sokmaması gerektiği açıktır. Ancak müdahalenin kapsam ve sınırları ile amaçları üzerinde yapılacak bu tür değerlendirmelerin öncesinde ele alınması gereken temel husus söz konusu müdahalenin hukuki meşruiyetidir. Burada karşımıza çıkan temel mesele, devletlerin maruz kaldıkları bir silahlı saldırı karşısında kendilerini savunmak veya uluslararası barış ve güvenliğe yönelik bir tehditle mücadele etmek amacıyla değil, bir devletin sınırları içindeki insanları korumak

Rusya ve Çin'in BM Güvenlik Konseyi'nde Suriye'yle ilgili karar tasarısını veto etmesinin ardından artan uluslararası baskıya kulak vermeyen ve uluslararası toplumun bu tablo karşısında gösterdiği ikircikli tavır karşısında daha da cesaretlenen Esad Rejimi, kimyasal silah kullanarak sivil halka yönelik katliamlarına devam ediyor.

için müştereken veya ferden o devlete karşı askeri bir müdahalede bulunmalarının hukukun hangi şartlar altında mümkün olduğudur. Bu ve benzeri sorular Bosna Hersek, Somali, Kosova örneklerinden de hatırlanacağı üzere yakın geçmişte pek çok kez gündeme gelmiş ve tartışmalara neden olmuştur. Ancak söz konusu örneklerin hiç birinde maalesef uluslararası toplum başarılı bir imtihan ver(e)memiş ve gerekenler yapıl(a)mamıştır.

Suriye özelinden devam edecek olursak bir devletin ülkesinde yaşanan bu tür hukuka aykırılıkları düzeltme konusunda aciz veya isteksiz olması (ki Esad Rejimi bu saldırıları bizzat gerçekleştirmektedir) uluslararası toplumun sorumluluğunu beraberinde getirmektedir. Bu kapsamda ilgili ülkeye yönelik siyasi, iktisadi ve hukuki tedbirlere başvurulabileceği gibi gerektiği takdirde askeri müdahale yoluna da gidilebilir. Ancak hangi aşamada askeri müdahale yoluna başvurulabileceği veya müdahalenin nasıl yapılacağı daha da önemlisi bağımsız ve egemen bir devlete karşı müdahale kararının kim ya da kimler tarafından verileceği soruları cevaplanması gereken hayati önemi haiz sorular olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada, Esad Rejimini hedef alan Suriye'ye yönelik muhtemel bir askeri müdahalenin uluslararası hukuk açısından meşruiyeti ve hukuki dayanakları ele alınacaktır.

Başta geçtiğimiz yüzyılda yaşanan dünya savaşları başta olmak üzere insanlık tarihi boyunca şahit olunan savaşlar, sayısız can kaybına ve nesillere yayılan acılara neden olmuştur. Benzer olayların gelecekte de yaşanmaması düşüncesiyle İkinci Dünya Savaşı sonrası kabul edilen BM Andlaşması ile uluslararası hukukta kuvvet kullanma yasağı getirilmiş, kuvvet kullanma yetkisi merkezileştirilerek BM Güvenlik Konseyi'nin yetki sahası içinde düzenlenmiştir. BM Andlaşması'nın kabulüyle birlikte bir devletin diğer bir devlete karşı tek taraflı kuvvet kullanması veya kuvvet kullanma tehdidinde bulunması hukuka aykırı kabul edilerek yasaklanmış, hukuka aykırı bir fiilin işlenmesi halinde BM çatısı altında barış ve güvenliği korumak veya bozulan barışı yeniden tesis etmek amacıyla müştereken kuvvet kullanılmasını öngören ortak bir güvenlik sistemi oluşturulmuştur. BM Andlaşması'nın "Barışın Tehdidi, Bozulması ve Saldırı Durumunda Yapılacak Hareket" başlığını taşıyan VII. Bölümünde düzenlenen bu sistemde önemli olan nokta, kuvvet kullanmaya karar verme yetkisinin Birleşmiş Milletler'e ait olmasıdır. Zira Birleşmiş Milletler, uluslararası toplum adına ve menfaatine hareket etmektedir.

BM Andlaşması madde 2(4)'de düzenlenen ve uluslararası hukukun emredici kuralları arasında yer alan bu yasağın meşru müdafaa ve Güvenlik Konseyi kararıyla uygulanan zorlama tedbirleri olmak üzere geçerli ve uygulanabilir iki istisnası bulunmaktadır.

Bunlardan meşru müdafaa hakkı, bir devlete karşı silahlı saldırıda bulunulduğunda, uluslararası barış ve güvenliği korumak amacıyla Güvenlik Konseyi gerekli tedbirleri alana kadar saldırıya uğrayan devletin tek başına veya müştereken kuvvet kullanımına

başvurabilmesini ifade etmektedir. Amaç, devam etmekte olan saldırıya mukabelede bulunmak ve saldırıyı sonlandırmaktır. Bu kapsamda bir devletin düzenli silahlı kuvvetleri ile diğer devletin ülkesine veya uçak ve gemilerine karşı saldırıda bulunduğu silahlı saldırıdan bahsedilebilir. Suriye özelinde meşru müdafaa hakkına başvurulmasını gerektirir herhangi bir hukuki sebep olmadığı açıktır.

Öte yandan BM Andlaşması’na göre uluslararası barış ve güvenliğin korunmasından başlıca sorumlu olan Güvenlik Konseyi, uluslararası barışın tehdit edildiğini, bozulduğunu veya bir saldırı eylemi olduğunu tespit ettiği takdirde uluslararası barış ve güvenliğin korunması veya yeniden kurulması için tavsiyelerde bulunabileceği gibi, 41 ve 42. maddeler uyarınca kuvvet kullanma dâhil zorlayıcı yollara başvurulması yönünde karar alabilir.

Kısaca özetlemeye çalıştığımız BM sistemi uyarınca uluslararası hukuk; sivil halkı korumaya yönelik bu tür bir askeri müdahalenin gerçekleştirilebilmesi hususunda asıl yetkili makam Güvenlik Konseyi özelinde Birleşmiş Milletler olduğunu öngörmektedir. Somut olaya baktığımızda Suriye’de devam etmekte olan çatışmaların ve gerçekleştirilen sivil katliamlarının BM Andlaşması’nın 39. maddesi çerçevesinde uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden ve önlem alınmasını gerektiren bir nitelik taşıdığı açıktır. Fakat yukarıda da belirtildiği üzere Çin ve özellikle Rusya’nın sergilediği muhalefet sebebiyle Güvenlik Konseyi’nin harekete geçirilemediği ve geçirilebilmesinin de mümkün olmadığı görülmektedir. Bu tablo; orantısız temsil sorunu, veto yetkisinin sınırlı sayıda üye devlete tanınmış olması ve üye devletlerde ortak bir siyasi kararlılık olmayışının tabii bir neticesi olup BM sisteminin günümüz şartlarıyla bağdaşmayan ve sürdürülemez bir yapıya sahip olduğunu acı bir şekilde tekrar ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte şunu açıkça ifade etmek gerekir ki; Güvenlik Konseyi’nin sınırlı başarılar bir yana bugüne dek sergilemiş olduğu başarısızlık ve daimi üyelerin veto yetkisine sahip olmasından kaynaklanan ve artık bir alışkanlık haline getirdiği çifte standart, mevcut hukuk kurallarını dikkate almaksızın bir müdahale yapılmasını meşru kılmayacaktır. Bu kapsamda muhtemel bir müdahaleye hukuki dayanak sağlamak amacıyla dile getirilen insani amaçlı müdahale ile koruma sorumluluğu kavramlarının kısaca izah edilmesi ve açıklığa kavuşturulması zaruridir.

Gerek insani amaçlı müdahalede gerekse koruma sorumluluğu doktrini çerçevesinde kuvvet kullanılması, herhangi bir devletin egemen yetkiye sahip olduğu ülkesi üzerindeki bireylerin insan haklarını ağır bir şekilde ihlal etmesi ve insanlığa karşı suç, soykırım

Fakat yukarıda da belirtildiği üzere Çin ve özellikle Rusya’nın sergilediği muhalefet sebebiyle Güvenlik Konseyi’nin harekete geçirilemediği ve geçirilebilmesinin de mümkün olmadığı görülmektedir.

gibi uluslararası suçlar işlemesi halinde gündeme gelmektedir. İnsani amaçlı müdahale doktrininin genel kabul görmüş bir uygulama olduğunu söylemek mümkün değildir. İnsani amaçlı müdahalenin en önemli örneği, NATO'nun 1998 yılında Sırbistan'a karşı gerçekleştirdiği askeri harekâttir. NATO üyesi ülkeler, harekâtın meşru olduğunu ileri sürmesine mukabil genel kanaat insani amaçlı müdahalenin uluslararası hukuka aykırı

Askeri müdahale seçeneğinin de içinde yer aldığı zorlayıcı yollara başvurulması gerekliliği son derece açık olduğu halde Güvenlik Konseyi'nin daimi üyelere tanınan veto yetkisinin suistimal edilmesi herhangi bir nedenle harekete geçmekte yetersiz veya isteksiz olması halinde uluslararası hukuk açısından farklı bir alternatif karşımıza çıkmaktadır.

olduğu şeklinde oluşmuştur. İnsani amaçlı müdahale doktrininin kabul görmemesi ve uluslararası hukuka aykırı olduğu yönündeki görüşler karşısında bu kez koruma sorumluluğu doktrini gündeme getirilmiştir. 2000'li yılların başlarında ileri sürülen ve BM Genel Kurulu'nun 2005'teki zirve toplantısında da alınan kararlar kapsamında kabul edilen ancak hukuken herhangi bir bağlayıcılığı bulunmayan Koruma Sorumluluğu doktrini uyarınca, yukarıda bahsedilen insan hakları ihlallerinin gerçekleştirilmesi halinde öngörülen belirli şartlar çerçevesinde ilgili devlete yönelik uluslararası müdahalede bulunabilecektir. Egemen devletlerin vatandaşlarını soykırım, savaş suçları, etnik temizlik ve insanlığa karşı işlenen suçlara karşı korumakla sorumlu olduklarını öngören bu yaklaşım, ilgili devletin bu sorumluluğu yerine getirmekte isteksiz veya yetersiz olması halinde sorumluluğu uluslararası toplumun üstleneceğini öngörmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki koruma sorumluluğuna hukuki meşruiyet sağlayan ve bu kapsamda gerçekleştirecek bir müdahalenin esaslarını açıkça tespit eden herhangi bir pozitif uluslararası hukuk düzenlemesi bulunmadığı gibi söz konusu doktrine ilişkin düzenlemelerin örfi uluslararası hukuk kuralı haline geldiği de söylenemez.

Hukuki yönden ortaya koyduğumuz bu tablo, Suriye'deki sivil halkın Esad Rejiminin insafına terkedildiği anlamına da gelmemektedir. Çünkü BM Güvenlik Konseyi, uluslararası hukuk açısından tek yetkili makam olmadığı gibi son yetkili makam da değildir. Askeri müdahale seçeneğinin de içinde yer aldığı zorlayıcı yollara başvurulması gerekliliği son derece açık olduğu halde Güvenlik Konseyi'nin daimi üyelere tanınan veto yetkisinin suistimal edilmesi herhangi bir nedenle harekete geçmekte yetersiz veya isteksiz olması halinde uluslararası hukuk açısından farklı bir alternatif karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda Güvenlik Konseyi'nde daimi üyeler arasında birlik sağlanamaması durumunda nasıl bir çözüme varılacağı konusunda, BM Genel Kurulu'nun "Barış İçin Birlik Kararı" (Resolution on Uniting For Peace, New York, 3 Kasım 1950, No:377-V) oldukça yol göstericidir. BM Genel Kurulu söz konusu kararında, daimi üyeler tarafından veto yetkisinin kullanılması sebebiyle Güvenlik Konseyi'nin uluslararası barış

ve güvenliğin sağlanmasına yönelik sorumluluğunu yerine getirememesi halinde Güvenlik Konseyi’nin yerine geçerek gerektiğinde silahlı kuvvet kullanılması da dâhil karar ve önlemler alabileceğini kabul etmiştir. Üye her bir devletin eşit bir şekilde temsil edildiği ve veto hakkının söz konusu olmadığı Genel Kurul’dan bu yönde bir karar çıkartılması, müdahalenin hem BM çatısı altında yapılmasını sağlayacak hem de hukuki meşruiyet arayışlarını giderecektir. Ancak bu yolun işletilebilmesi için, bölge ülkeleri başta olmak üzere uluslararası toplumun söylem düzeyinden çıkarak aktif bir tavır takınması ve katliamların sona erdirilerek sivil halkın güvenliğinin sağlanması hususundaki kararlılığını net bir şekilde ortaya koyması gerekmektedir.

Netice olarak insani, dini, ahlaki veya diğer bir herhangi bir sebeple insanlığı rahatsız eden bu katliamın son bulması için Türkiye dâhil tüm uluslararası toplumun BM Genel Kurulu bünyesinde harekete geçmesi ve “Barış İçin Bir Araya Gelmek” ilkesi uyarınca mevcut sorunu acil bir özel oturumda görüşerek netice almaya yönelik daha somut adımlar atması gerekmektedir. Bu yolun takip edilmesi, başta Rusya ve Çin olmak üzere Esad Rejiminin hamiliğine soyunan kimi uluslararası güçlerin ortaya koyabilecek olduğu muhtemel bir muhalefeti bertaraf edeceği gibi gerçekleştirilecek müdahalenin hukuka aykırı olduğu yönünde ileri sürülebilecek görüşleri de temelsiz kılacaktır.

Putin'i en çok ne korkutur?

Julia Ioffe

ABD Dışişleri Bakanı John Kerry ve Rus Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, Suriye'yi kimyasal silahlardan arındırma hususunda anlaşmaya vardıklarını duyurduklarında Beşşar Esad anlaşmanın ne anlama geldiğini -can simidi- ve kime teşekkür etmesi gerektiğini tam olarak biliyordu. Bir Suriyeli bakan, “Bu, Rus dostlarımız sayesinde başarılmış bir zaferdir” dedi.

Ama ihtilaf belirirken -Moskova Esad'ın kendi halkına gaz sığdığına ısrarla reddeder; savaş gemilerini Akdeniz'e gönderir; ve nihayet Başkan Obama'nın kararsızlığından doğan boşluğu doldurmak üzere adım atarken- Washington şu Rus dostlarının tam olarak ne yaptıklarının kodlarını çözmek için çabalıyordu. Bu, Rus silah imalatçılarının iyi bir müşterisini korumak için miydi? Tartus'ta Akdeniz'deki tek Rus donanma tesisi olan üssünü korumak için miydi? Yoksa Sam Amca'ya bir darbe vurma arzusundan öte bir şey değil miydi?

Bununla birlikte bu açıklamalar, ne kadar cezbedici olsalar da Rusya'nın Suriye politikasıyla ilgili gerçeğin anlaşılmasında yanlışlığa yol açarlar. Elbette Tartus'taki üsse sahip olmak güzeldir ama bu üs küçüktür: Çoğu zaman bir gemi tamir için orada olur ve başıboş bir şekilde bekler. Silah satışları da güzeldir ama bu, Rusya'nın dünya çapındaki toplam silah satışının sadece küçük bir kısmını teşkil eder. Rus Orta Doğu uzmanı Georgy Mirsky, “Hindistan, Suriye'den çok daha büyük ölçekte silah satın alır” diyor. Ve o, Rusya'nın Esad'ı kaybetmesi durumunda da “Endişelenmeyin, biz hayatta kalırız” diyor.

Vladimir Putin'in Suriye anlayışının da merkezinde olan, onun muhafazakarlığıdır. Putin olağanüstü derecede değişime direnen biridir. O, insanları işten çıkarmaktan hoşlanmamasıyla bilinir; halen eski usulde kâğıt-kalemle yazı yazar. Putin hakkında sık sık onun bir Soğuk Savaş ve Sovyetler Birliği ürünü olduğu söylenir ama her şeyden çok, bunların sonunun bir ürünüdür. Siyasi tekamülü için belirleyici an, 1980'lerin sonlarında geldi. Kusurlu olan ve derinden

Elbette Tartus'taki üsse sahip olmak güzeldir ama bu üs küçüktür: Çoğu zaman bir gemi tamir için orada olur ve başıboş bir şekilde bekler. Silah satışları da güzeldir ama bu, Rusya'nın dünya çapındaki toplam silah satışının sadece küçük bir kısmını teşkil eder.

paslanmış Sovyet nizamı kaos, şiddet ve fakirliğe yol açınca, Putin'in de hizmet ettiği KGB'deki gururlu seçkinlerin burunları sürttü ve bunlar yeni ekonomik seçkinlerin güvenlik muhafızları olarak hizmet etmek zorunda kaldılar. Putin'in Rusya'nın ihtilallerle alakalı acı tecrübelerinden konuşması -bu onun 1991'i de içine kattığı bir kategoridir- boşuna değil.

Bu korku, Putin'in dış politikasına da derinden renk veriyor. Kremlin'in düşünce yapısının iyi bir şifre çözücüsü olarak görülen Russia in Global Affairs editörü Fyodor Lukyanov, "Genel olarak onun dünya görüşü, dünyanın oldukça karışık ve akıl almaz bir durumda olduğu, doğrudan eylemlerle bunu değiştirmek için yapılacak tüm

Putin, "renkli devrimler" denilen demokratikleşme dalgaları üç eski Sovyetler birliği ülkesinde hızla yayıldığı zaman çok korktu. Buna Amerikan parasının karışmış olması da ABD'nin yurt dışındaki niyetlerine dair Putin'in şüphelerini iyice pekiştirdi.

teşebbüslerin ters sonuç doğuracağı ve sadece istenen sonucun tam zıddını getireceğidir" der. Ayrıca Lukyanov, bunu yapmak ya da yapılmasına zorlamak için ABD yükümlülüğü korkusunun, Putin için daha da sinir bozucu olduğunu söyler. Bu durum karmaşıktır. Lukyanov bunu, "O bu duygunun nereden geldiğini ve kimin Amerikalılara bu yükü yüklediğini anlamaz" diye izah ediyor. Diğer bir ifadeyle bu, Amerikalı olan her şeye karşı basit bir Soğuk Savaş nefreti değildir. Lukyanov'a göre Putin, Amerika Birleşik Devletleri'nin -ya da bir başkasının- bir ülkenin iç problemlerini tamir edebileceğine dair derin bir şüphe içindedir.

Putin'in muhafazakarlığının önemli bir unsuru, Amerika'nın yurt dışında gün gelip emsal teşkil ederek Rusya'yı usandıracak girişimlerini kontrol etmektir. Putin, "renkli devrimler" denilen demokratikleşme dalgaları üç eski Sovyetler birliği ülkesinde hızla yayıldığı zaman çok korktu. Buna Amerikan parasının karışmış olması da ABD'nin yurt dışındaki niyetlerine dair Putin'in şüphelerini iyice pekiştirdi. Ruslar Libya'da bir başka şoka uğradılar. Rusya, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupalı müttefikleri Bingazi'de katliamı önlemek istediklerini söyledikleri zaman, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ndeki oylamada çekimser kaldı. Müdahale Muammer Kaddafi'nin devrilmesi ve öldürülmesiyle sonuçlanınca Putin'in korkuya kapıldığı bildirildi. Onun, Kaddafi'nin ölümü konusunda takıntılı olduğu ve teknik olarak o zaman Rusya'nın devlet başkanı olan Dimitri Medvedev'e, kuvvet kullanımını veto etmediği için öfkeli olduğu söyleniyor (Moskova'daki gezeve sınıftan bazıları Medvedev'in ikinci dönem devlet başkanlığı şansını işte bu çekim-

ser oy sebebiyle kaybettiği spekülasyonunu yapıyorlar). Lukyanov, “Suriye’de tek hedef, müdahaleye müsaade etmemektir. Bu, emsal teşkil eder. Siz Amerikalıların Suriye’de yapmak istediklerine müsaade ederseniz onlar da mesela tarihi olarak Moskova’nın en sadık komşusu Belarus’ta istedikleri her şeyi yaparlar” diyor.

Putin’in ideolojik yetiştirme tarzı ve yaraları göz önüne alındığında o, dünyayı içinde büyüdüğü dünyanın bir yansıması olarak görüyor: Uzun ve derin bir mücadeleye kilitlenip kalmış, Amerika’ya karşı Rusya. Putin’in ilk devlet başkanlığı teşebbüsünün merkezinde yer alan ve sonra da ona danışman olarak hizmet eden siyasi danışman Gleb Pavlovsky, “O, iki kutuplu bir dünya arıyor. Böyle bir dünya yoksa da o bunu icat eder” diyor. Pavlovsky, Putin’in halen çok sayıdaki bölgesel güçlü yeni jeopolitik realiteyi kabullenemediğini, bu gerçekle mücadele etmek yerine, bildiği Rusya Amerika’ya karşı realitesini uygulamakta ısrar ettiğini söylüyor. Pavlovsky, “Ülkeleri kendi şartlarında görmek yerine o hep konuşabileceği bir patron arar” diyor.

Ama Soğuk Savaş görüşü Rusya için problemlidir. Zira, bu onun kaybettiği bir mücadeledir. Pavlovsky, “Bu bir politika değildir. Bu bir travmadır. Amerika tarihin travmasıdır ve travmalar çok ciddi şeylerdir” diyor. Pavlovsky, bunun sonucu olarak “Bizim Amerika’yla olan ilişkimiz, Kremlin’de çok fazla zihni yer işgal ediyor” diye izah ediyor. Bu, Amerika Birleşik Devletleri’yle bir saplantı olarak bildirildiği üzere, hem onun Rusya hakkındaki düşünceleri hem de onun aşındırıcı tesiri olarak algılanan durumunun önlenmesiyle Rusya kültüründe de doğrudur. (Moskova’da prime time’da, tamamen yabancı basının Rusya hakkında yazdıklarının şifrelerinin çözülmesine adanmış bir radyo programına misafirdim. Programın sunucusu Amerika Birleşik Devletleri’nde böyle bir program olmadığını öğrenince şaşırmişti.)

Putin kendisini Amerika’nın küresel gücü için gerekli bir denge unsuru olarak görüyor. O, Amerika’nın anlaşma yapmak üzere kendisine geldiği ve kendisi olmadan hiçbir şeyin ilerleyemeyeceği biri olmayı seviyor. Bu kısmen bu durum onun dünya görüşünü kuvvetlendirdiği içindir. Ama Putin’in dış politikası, Amerika Birleşik Devletleri için dengeleyici bir unsur olmakla ironik olarak, Amerika’nın dış politikasının esiri oluyor.

Bu dünya görüşüyle ilgili bir diğer problem, bunun pek de bir dünya görüşü

Pavlovsky, “Putin oturup dünyayı düşünüyor değildir” diye izah ediyor. “Rusya’nın eylemleri genelde tepkiseldir. Bu eylemler, üzerinde gerçekten düşünülmeden, hedeflerimizin ne olduğu, dünyada yerimizin ne olduğu düşünülmesizin yapılıdır.”

olmamasıdır. Bu, Putin'in tuhaf ve öfkeli bir örnek durumundaki eylemlerinden kalanlarını toplarsanız ortaya çıkan şeydir. Pavlovsky, "Putin oturup dünyayı düşünüyor değildir" diye izah ediyor. "Rusya'nın eylemleri genelde tepkiseldir. Bu eylemler, üzerinde gerçekten düşünülmeden, hedeflerimizin ne olduğu, dünyada yerimizin ne olduğu düşünülmezsizin yapılır. Biz ne olduğunu anlamaksızın statükoyu korumakta kararlıyızdır. Statüko değiştiği zaman da kızarız ve onu yıkan bir düşman ararız." Bu tür bir dış politikada diğer problem de bunun dayanma gücünün olmamasıdır. "Statüko hep dağılır" der Pavlovsky. "Bu, onun belirleyici özelliğidir."

Kaynak: New Republic

Dünya Bülteni için çeviren: Emin Arvas

Üç başkentte Suriye savaşı

Marc Pierini

Suriye'deki savaş, daha önce hiç olmadığı kadar Moskova, Tahran ve Washington'da oynanıyor.

Rusya ve Amerika Birleşik Devletleri tarafından yapılan bir dizi eylemden sonra mevcut durum az da olsa ümit vericidir. Üç büyük oyuncunun pozisyonu değişmeye başladı: Rusya, Suriye Devlet Başkanı Beşşar Esad'a nahoş bir müttefik gözüyle bakmaya başlamış olabilir. ABD Devlet Başkanı Barack Obama, her ne kadar harekete geçmemesi sebebiyle eleştirilse de gelişmeleri kuvvetle etkiliyor. Ve uzun süredir Esad rejiminin destekçisi olan İran'ın bölgesel sahneye dönüşü, Suriye konusunda karşılıklı tavizlerle birlikte gelebilir.

Daha da fazla ilerleme sağlanırsa, üç başkent diplomatik bir çözüm konusunda birlikte çalışmaktan kaçınmaz.

Şam zaviyesinden bakış

Suriye klasik bir devlet değildir. Bu da rejimle ilgili işleri önemli ölçüde karmaşılaştırıyor. 1966 askeri darbesinden sonra Hafız Esad'ın tüm iktidarı ele geçirdiği 1970'den bu yana ülke Esad-Mahluf ailesinin elindedir. Bunlar istihbarat kurumları, ordu, etkili tek parti ve daha da önemlisi iş hayatına hükmederler. Bu durum bunları, doğası gereği, iktisadi ve siyasi reformlara karşı duyarlı yapıyor ve bunlar, ne pahasına olursa olsun sistemlerini savunmak istiyorlar. Bunlar, Mayıs 2011'de, kendileri acı çekerlerse diğerlerinin de acı çekeceğini söylediler. Rejim, 21 Ağustos'ta Şam civarında kimyasal silah saldırısı da dahil, Suriye halkına karşı akıl almaz bir şiddet uyguladı.

Esad-Mahluf ailesinin hesabına göre Şam sadece Suriye'nin başkentinden ibaret bir şey değildir. Bu, 1967'deki 6 Gün Savaşı sırasında İsrail saldırılarında bile düşmeyen bir şehirdir. Bu, Hafız Esad'ın Arap aleminin çarpan kalbi olarak adlandırdığı bir şehirdir. Bu, Esadların gücünün ve bir zamanlar Sünni burjuvanın hizmetçisi olan Nusayrilerin intikamının sembolüdür. Şehirde kontrolü sürdürmek, savaş malzemelerinin güvenliğini sağlamak ve Hafız'ın mirasını canlı tutmak için önemlidir. Şam, rejimin kırmızı çizgisidir.

Bu, Esadların gücünün ve bir zamanlar Sünni burjuvanın hizmetçisi olan Nusayrilerin intikamının sembolüdür. Şehirde kontrolü sürdürmek, savaş malzemelerinin güvenliğini sağlamak ve Hafız'ın mirasını canlı tutmak için önemlidir. Şam, rejimin kırmızı çizgisidir.

Kimyasal silah saldırısı yapılmasına yol açan, muhalefetin şehrin merkezine doğru ilerlemesindeki kritik gelişme olabilir. Belki de saldırı, rejim komuta merkezi tarafından yapılmış muazzam bir hatadan ibarettir. Her iki durumda da olay, yurt dışındaki güçleri, özellikle de Rusya'yı çok huzursuz etti.

14 Eylül'de ABD Dışişleri Bakanı John Kerry ve Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, Suriye'nin kimyasal silahlarına el konulması ve silahların imha edilmesi hususunda bir anlaşma yaptı. Bazılarına göre kimyasal silahlar konusundaki BM anlaşması Putin için büyük bir zaferdi; diğerlerine göre bu, ABD'nin askeri baskılarının doğrudan bir sonucuydur; çoğuna göre ise bu, konvansiyonel savaşın şiddetle devam ettiği gerçeğini gizliyordu. Ama, ateşli ifadelerle rağmen bu anlaşma Şam için bir zafer değildir: Esad rejimi köşeye sıkışmıştır ve Moskova'nın izinden gitmekten başka çaresi yoktur.

Rusya'nın yaklaşımı

Rusya'nın Esad ailesine desteği sağlamdır ve görünürde onun silah tedariki sınırsızdır. Ama Moskova'nın Şam'a olan desteği, sadece Esadların hatırı için değildir. Daha ziyade, bu destek yeni dünya düzeninde Putin'i önemli bir arabulucu olarak belirginleştirmek için bir vasıta. G20'deki başkanlığı sırasında görüldüğü üzere, Putin'in dünya lideri olarak rolü, ancak asgari derecede saygınlık gerektiriyor. Bu bağlamda, Esad'ın acımasızlığı, yakında Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in dünyevi hırsları için bir yük haline gelebilir.

Esad, Rusya'nın müttefikiyken ve onun himayesi altındayken Moskova'yı utandırdı; o, ağustosta Rusya'nın kırmızı çizgisini aştı. 21 Ağustos'taki saldırıyı takiben konvansiyonel silahlarla yapılan yaygın bombardıman, füzelerin fırlatıldığı yeri gösteren izler de dahil, BM denetçilerinin işine yarayacak şekilde kimyasallardan açık izler bıraktı. Rusya neredeyse ânında Suriye'nin kimyasal silah stoklarının ortadan kaldırılması için anlaşma teklif etti. Ve bu, Batı'nın reddedemeyeceği bir teklifti.

Moskova'dan gelen sözlü örtme çabalarına rağmen kimyasal silah bulunmasının bir sonucu olarak Suriye hızla geri adım atmak zorunda kaldı. Esad rejimi kimyasal silahların üretimi, depolanması ve kullanımını yasaklayan Kimyasal Silahlar Konvansiyonu'na katıldı. O, rejimin asla bu silahlara sahip olmadığına dair zamanlar mevcut olan Rusya-Suriye masalından vazgeçerek kimyasal silah stoklarıyla ilgili detaylı bir açıklamada bulundu. Şam, 30 Haziran 2014'e kadar Suriye'nin kimyasal silah cephaneliklerinin imhasını emreden BM Güvenlik Konseyi'nin kararını kabul etmek zorunda kaldı. O, anlaşmaya uyacağına dair söz verdi ve hızla ve etkin bir şekilde denetim ve imha sürecinin ilk safhasının başlamasına imkan verdi.

Anlaşma kısa sürede sonuç verdi ve ABD saldırısını önledi. Ama orta vadedeki fayda-

lar daha belirsizdir: Eğer anlaşma ne yapacakları tahmin edilemeyen ve şiddet uygulayan Esad-Mahluf ailesinin yerinde kalacağı manasına geliyorsa isyancılardan gelen baskılar artacak ve rejim tarafından çok daha şiddetli karşılık gelmesini tetikleyecektir. Er ya da geç bu durum Esad rejiminin Moskova için büyük bir problem olarak görüleceği bir noktaya varabilir.

Rus liderleri, BM sisteminin üstünlüğüne inanırlar. BM, Soğuk Savaş sonrası Rusya’nın nüfuzunu kullanabileceği tek çerçevedir. Onun kimyasal silah anlaşması ve denetim sürecine desteği bu yüzdendir. Rusya ayrıca siyasi istikrara da inanır. Bu da Suriye devletini muhafaza etmektir. Putin, Suriye’de rejimin uyguladığı şiddet sebebiyle gelişen İslamcı tugayların yükselmesinden de endişe ediyor.

Bu daha geniş perspektiften görüldüğü üzere, ölü bir dönemin katilleriyle ortaklığın Putin’in dünya liderliği konusundaki hırslarına hemen hemen hiç hizmet etmeyeceği savunulabilir. Öyleyse, Beşşar Esad Rusya’nın politikalarına büyük bir engel teşkil edecektir.

Washington’daki savaşçılar

Bazıları ABD başkanını gönülsüz savaşçı olarak görürken, Amerika Birleşik Devletleri, şimdiye kadar Suriye’nin Dr. Strangelove’ını azami ihtiyatla başarılı bir şekilde idare etti.

21 Ağustos’taki saldırı sonrasında Washington’da Amerika’nın liderliği ve Obama’nın kruz füzeleri saldırılarıyla Suriye’de savaşa liderlik etmeye olan gönülsüzlüğüyle ilgili olarak çok sayıda tartışma vardı. Gerçek, Avrupalılar ve Türklerin yüzde 72’sine kıyasla ABD vatandaşlarının yüzde 62’sinin Suriye’ye askeri müdahaleye karşı olduğudur. Washington, Londra ve Paris’e yaptığım ziyaretlerdeki görüşmelerde, ya katliamı durdurmak ve cihatçıların iktidara gelmesini önlemek için müdahale edin, ya da durum oldukça tahmin edilemez olduğu için uzak durun diyenlerle insanlar iki ayrı zihniyette görüldü.

İkincisi açık bir şekilde yaygındır. Buna ilaveten, Fransa ve İngiltere’nin yanı sıra Amerika Birleşik Devletleri’nin, rejim küçülür ya da küçük bir toprak parçasına çekilirken silahların pekala cihatçıların eline geçebileceği bir durumda, hilekar Suriye rejiminin kontrolü altında kimyasal silah cephaneliğinin sökülmesi planıyla oyalanmaktan başka gerçek bir seçeneği yoktur. Bu tabiatta risklerden kaçınmak için silahların sökülmesi programının belli bir zaman zarfında, ciddi bir BM denetim süreci içinde ve gelecekte de BM gözetimi üzerinden yapılmasında oldukça kıymet vardı.

Geçmişte bakıldığında, kimyasal silah anlaşmasına giden yolda ABD’nin askeri

Rus liderleri, BM sisteminin üstünlüğüne inanırlar. BM, Soğuk Savaş sonrası Rusya’nın nüfuzunu kullanabileceği tek çerçevedir. Onun kimyasal silah anlaşması ve denetim sürecine desteği bu yüzdendir.

hazırlıklarının da Moskova ve Şam'da oldukça yoğun şekilde hesaba katılmış olduğu görülüyor. Anlaşmanın pratikte nasıl işleyeceği ise gerçek bir meseledir.

Tahran'ın hedefleri

İran için Suriye konusunda taviz vermek, gayelerine hizmet edebilir. Washington'la ihtiyatlı bir ilişki başlatmayı başaran Tahran'ın, nükleer programı hususunda gelişme sağlamada büyük çıkarı vardır. İran, uluslararası tartışmalara entegre olma karşılığında Suriye konusunda daha tavizkar olabilir.

İran'ın ana gayesi, uluslararası toplumdaki yerini yeniden elde etmek ve son açıklamalara göre, nükleer silah programı değil, sivil nükleer reaktörler geliştirmek üzere tüm haklarını kullanmaktır. Aklında bu öncelik varken ve Cenevre'de Tahran'ın nükleer programı konusunda Batılı güçlerle diyalog başlamışken, İran'ın Suriye meselesi hususunda bir miktar yumuşaması gereklidir.

Moskova gibi Tahran da mutlaka 21 Ağustos saldırısından çok ciddi rahatsızlık hissetmiştir. Ve o, Esad'ın kimyasal stoklarının isyancıların eline geçmesi ihtimalinden ise mutlaka daha da huzursuzdur.

İran kimyasal silah kullanımının yasak olduğunu açık bir şekilde söyledi. Irak lideri Saddam Hüseyin'in kimyasal cephaneliğinden ciddi acılar çekmiş bir ülke olarak İran'ın, bu durumda haklı gerekçeleri var. Moskova gibi Tahran da mutlaka 21 Ağustos saldırısından çok ciddi rahatsızlık hissetmiştir. Ve o, Esad'ın kimyasal stoklarının isyancıların eline geçmesi ihtimalinden ise mutlaka daha da huzursuzdur.

Bu yüzden İran'ın Suriye rejimi üzerinde yumuşatıcı bir tesis uyandırması bekleniyor. Tahran'ın gerçekten bu tür adımlar atıp atmayacağı ve bu adımların İran'ın gelecekte Suriye'deki iç savaşa son verilmesi yollarının bulunmasını amaçlayan Cenevre 2 konferansına kabulüyle neticelenip neticelenmeyeceği henüz belli değil.

Buradan nereye giderler?

Suriye çapında BM denetim programı halen yürürlüktedir ve bunun cesaret verici ilk neticeleri alındı. Ama yolun bundan sonrası zor olacak. Denetçilerin, halen rejimin kontrolünde olan Suriye topraklarının büyük bölümünü kaplaması gerekiyor. BM'nin çalışmalarını aksatmaktan kaçınmak için muhalefet kuvvetlerinin en azından bazı alanlarda kendilerini dizginlemeleri icap ediyor.

Çok az uluslararası güvene sahip olan rejimin kurallara göre oynaması, kimyasal silah depolarına engelsiz ve güvenli ulaşım sağlaması ve durumu karıştırmaktan kaçınması gerekiyor. Bu arada, Esad rejiminin kimyasal silah anlaşmasını konvansiyonel silahlarla

daha ileri öldürme izni olarak görmesine müsaade edilemez. Moskova’nın, bu problemleri müttefikinin yaptıklarını yakından takip etmesi gerekiyor.

Bu, Amerika Birleşik Devletleri ve İran’ın yanı sıra Rusya’nın, kimyasal silah anlaşmasının çabucak ve düzgün bir şekilde çalışması için hayati çıkarlara sahip olmasındandır. Anlaşma işlemezse bu aktörler korkunç bir suçlamayla karşı karşıya kalırlar: Bunlar kimyasal silahlar konusundaki hareketi konvansiyonel savaşın devamını makul göstermek için kullandılar.

Kimyasal silahların ötesinde, Suriye kabusunu sona erdirmek, açık bir şekilde birkaç vazgeçilmez unsuru gerektiriyor: Esad üzerinde Rusya’nın kuvvetli baskısını sürdürmek; Suriye’nin geleceğiyle ilgili görüşmelere belli şartlar altında İran’ı dahil etmek; nihai safhada Esad’sız olsa da Suriye devletini korumak; cihatçı kuvvetleri tecrit etmek; ve Cenevre 2 konferansını tüm ilgili taraflarla birlikte yapmak.

Elbette bu safhada gelecekteki gelişmeler hakkında tahminde bulunmak aptalca olur. Suriye halen meselelerin patlayıcı bir karışımı olarak kalmaya devam ediyor ve onun geleceği son derece tehlikeli bir dizi bahse bağlıdır. Yine de diplomatik yol en iyi seçenek olarak kalıyor.

Kaynak: Carnegie Europe

Dünya Bülteni için çeviren: Arif Kaya

Rusya, ABD ve Suriye’deki iç savaş: Kanlı satranç

Elias Khoury

Beşşar Esad ABD’nin askeri saldırı tehdidini bertaraf etti. Suriye Devlet Başkanı tarafından oluşturulan “Direniş eksenini” güçleri emperyalizme karşı zafer kazandı! Suriye’nin kimyasal silah cephaneliğinin imhası konusundaki anlaşmaya dair onların yorumu her halükarda budur. Onlar bunun sadece İsrail’in nükleer gücüne karşı stratejik denge unsuru olarak hizmet etmek üzere bu silahların var olduğunu iddia ettiler.

Bu, günü kurtaran bir “direniş” fikriydi. Aynen Haziran 1967’de Suriye’nin Altı Gün Savaşı’ndaki ağır mağlubiyetinin akabinde Baas Partisi’nin baş ideologlarının, Arap rejimi içinde ilerici kampı defedecek pozisyonda olmayarak baş düşmanları İsrail’in başarılı olamadığını duyurdukları zaman olduğu gibi! Arapların o zaman İsrail’in Sina yarımadası, Golan Tepeleri, Batı Şeria ve Gazze Şeridi’ni işgali sonrasında napalm bombaları ve yalın ayak dolaşan yeni mülteciler ve askerler akını senaryoları arasında bu hayali zafe-rin coşkusunun keyfini çıkarmalarına müsaade edilmişti.

Suriye’de tüm yolları kullanarak askeri bir darbenin gerekli olduğu mesajını yayan muhalefet kampı, yalan uydurmada sözde “direniş kampının” “antiemperyalistleri” kadar profesyonel değillerdi. İşte bu yüzden muhalefet şimdi küserek köşeye çekildi ve her ne kadar ittifakları kurgudan ibaret olsa da müttefik ABD tarafından uğradığı ihanete küfrediyor.

Siyaset kahve falına bakmak gibidir

Bu kadar gerçek dışılık sebebiyle şu söylenip vazgeçilebilir: Orada yeni hiçbir şey yok. Her zamanki boş ifadeler dışında hiçbir şey.

Bu ifadeler, suçlunun sorumluluğu hakkında soru sormak yerine suçla ilgili meseleyi suçta kullanılan silah meselesine çevirerek sadece Şam’daki katil, Suriye diktatörünün katliamlarını örtmeye ve suçlarını temizlemeye hizmet eder.

Bu arada tüm tartışmalar tamamen bayağı ve can sıkıcı oldu. ABD-Rus kanlı satranç oyunundan ders almak yerine biz zamanımızı boş lakırdılar ve analizlerle zayi ettik. Siyaset her geçen gün daha da fazla kahve falına bakmak gibi görünmeye başlıyor.

Biz bu uçsuz bucaksız tünelden bir çıkış yolu bulmak için niçin sonunda güçlerimizi

ABD-Rus kanlı satranç oyunundan ders almak yerine biz zamanımızı boş lakırdılar ve analizlerle zayi ettik. Siyaset her geçen gün daha da fazla kahve falına bakmak gibi görünmeye başlıyor.

birleştirmiyoruz?! Bu, olayları Suriye'nin kimyasal silah stoklarının imhası için ABD'nin yaptığı teklifle sürpriz bir şekilde doruğa ulaşan satranç oyunu üzerinden görme meselesidir. Bu, Ruslar tarafından hemen kendi teklifleri olduğu iddia edilen bir teklif oldu. Esad rejimi de hemen bunu şartırcı bir "alıcınaplıkla" ve hiçbir şart öne sürmeden kabul etti.

Suriye ya da Arap kahramanları nerede?

Biz şüphe yok ki burada zayıflıklarını güce nasıl çevirebileceklerini çok iyi bilen iki

Soğuk hava, anlaşmanın şekillendirildiği St. Petersburg zirvesine de hakimdi.

Bu, zirveye katılan iki devlet adamının karşı görüşlerde olmasından dolayı değil, daha ziyade, her iki tarafın kendisini kapana kısılmış addettiği Suriye ikileminin karmaşıklığından dolayıydı.

tecrübeli oyuncuyla iş yapıyoruz. Bu kabiliyet, zaten başarılı diplomasinin karakteristiklerinden biridir. Ama hiçbir şekilde gözden kaçırılmaması gereken hakikat, masada hiçbir Suriyeli ya da Arap oyuncunun oturmuyor olmasıdır. Evet gerçekten o, satranç tahtasında bir piyon görevinde bile değildir. Ondan sadece olacakların bedelini ödemesi bekleniyor. Suriye Dışişleri Bakanı Velid El Muallim ve Suriye'nin BM Büyükelçisi Beşşar El Caferi tarafından, patronlarının statüsünün piyon seviyesinden yükseltilmesi için kimyasal silah cephaneliklerine göndermelerle yapılan tüm teşebbüsler, başarısızlıkla neticelendi.

ABD, kendi koyduğu kırmızı çizgisi El Guta'da acımasız zehirli gaz katliamıyla ihlal edildiği zaman kendisini gerçek bir ikilemle karşı karşıya buldu. Barack Obama gönülsüz bir şekilde, Irak felaketinin bir sonucu olarak (ABD'de ve bir bütün olarak Batı'da) askeri macera fikrine düşman olan kamuoyuna karşı kendisini küçük çaplı, sembolik bir askeri darbe emri vermeye mecbur hissetti.

Bu yüzden biz bir yanda Esad'ı devirmek istemeyen (tüm meselelerin özü de budur), ağır aksak ilerleyen barış güvercini Obama'ya, diğer yandan da "himayesi altındaki Suriye'yi" kurtarmak için savaşa girecek pozisyonda olmayan, şahin Putin'e sahibiz.

Komedi ve siyasi iktidarsızlık

Kararsızlık ve güçsüzlük, zamanımızın en büyük diplomatik sahtekarlıklarından birine yol açtı. ABD Dışişleri Bakanı Kerry, dil sürçmesi sonucu kimyasal silahların imha edilmesi projesini şapkadan çıkardı. Rus mevkidaşı Lavrov da minnetle bunu aldı ve taslak kararı formüle etti. Velid El Muallim'e de sadece metni ilk kez görüyormuşçasına, titrek bir sesle Suriye'nin anlaşmasını okumak kaldı.

Soğuk hava, anlaşmanın şekillendirildiği St. Petersburg zirvesine de hakimdi. Bu, zirveye katılan iki devlet adamının karşı görüşlerde olmasından dolayı değil, daha ziyade, her iki tarafın kendisini kapana kısılmış addettiği Suriye ikileminin karmaşıklığından

dolayıydı.

Ama anlaşma henüz meseleyi halletmiş değil. Kimyasal silah anlaşmasının, iki süper güç tarafından Suriye’deki durumun sıkı bir disiplin altına alınması ve ülkenin cinayet ve terör olaylarının kapalı kapılar ardında yapıldığı ama bunun sonuçlarının kontrol altında tutulduğu ve yayılmasının önlediği muazzam bir tecrit bölgesine dönüştürülmesine yönelik ilk adım olması daha muhtemeldir.

Kontrollü savaş

Benim görüşüme göre bu anlaşma Suriye’deki savaşı sona erdirmeye değil, savaşı düzenlemeye ve bunun olumsuz sonuçlarını kontrol altına almaya yöneliktir. Zehirli gaz stoklarının imhası İsrail’e güven verir ki bu da Amerikalıların ana endişe konusudur. Bu Esad rejimi için de geçici bir cankurtaran sandalı olarak hizmet eder, kuşkusuz bu da Rusları memnun eder. Bu aynı zamanda Suriye halkının, infazcılara karşı zafer kazanmalarını da engeller. Bu da görünürde hem ABD hem de Rusya tarafından hoş görülecek bir şeydir.

Biz gerçekten hem güçsüzlüğü hem de kararsızlığı setreden ve zamanın en girift uluslararası krizlerinden birini halletme çabalarının bir parçası olarak gayesi, oluşmaya başlayan yeni dünya düzeninin savaş sigortasını söndürebileceği izlenimi vermek olan tuhaf bir diplomasiye şahitlik ediyoruz.

İçindeki tüm antiemperyalistlerle Suriye rejimi, Amerikalıların tereddüdünün kendisine yönelik korkularından değil, daha çok rejimin düşüşünden sonra gelebilecekler hakkındaki korkularından olduğunu bilmenin getirdiği zaferle neşe içinde havalara sıçırıyor. ABD emperyalizmi, Esad rejiminin 40 yıl boyunca yaptığı gibi İsrail’in güvenliğini garanti edecek bir devlet düzeni tesis etmeleri için dost ve ittifak ortaklarına güvenmez.

ABD, Suriye muhalefeti içinde radikal İslami hareketlerin etkilerinden de korkuyor. Bu etkiler, başta bunların devrimin demokratik ruhunu kırmak üzere test edildi, onaylandı şeklinde formül bulan ve bunu yıkıcı Sünni-Şii ihtilafına çeviren Arap müttefiklerine atfedilebilir.

Kanlı beraberlik

Bu, Suriye’deki satranç oyununun iki muhalifi ABD ve Rusya arasında ilk ikilem değil. Putin, bu oyunun uluslararası siyaset sahnesinde kendisini yeniden eşit ortak haline getirmesini ümit ediyor.

ABD emperyalizmi,
Esad rejiminin 40 yıl
boyunca yaptığı gibi
İsrail’in güvenliğini
garanti edecek bir
devlet düzeni tesis
etmeleri için dost
ve ittifak ortaklarına
güvenmez.

Bu, totaliter bir rejime karşı verdikleri mücadelede daha çok Suriye halkı için bir ikilemdir. Onun kitle imha silahları, -ortaya çıktığı üzere- İsrail'e karşı kullanma niyetiyle değil kendi halkını katletme, tüm değişim ümitlerinin filizlenmesini önleme niyetiyleydi.

Diktatörlük, kan ve göz yaşları akmaya devam ederken Suriye'yi her iki küresel oyuncunun düelloya girdiği bir satranç tahtasına çevirmeyi başardı. Bu satranç tahtası, bu suç enerjisinde hiçbir sınır konulmadığını dünyaya gösterdi.

Ama diktatörlük, yeniden güç elde etmeyi başaramayacak ve sarsılmaz bir direniş ortaya koymaya devam eden ve kendilerini davalarına feda eden Suriye halkının iradesini kıramayacak. Bahisler devam ediyor.

Kaynak: Qantara

Dünya Bülteni için çeviren: Arif Kaya

> DÜBAM DUNYA BÜLTENİ ARAŞTIRMA MASASI

RUSYA'NIN SURİYE POLİTİKASI

> 2013 KASIM
DÜNYA BÜLTENİ ARAŞTIRMA MASASI